

بررسی رابطه به کارگیری روش‌های تدریس فعال با ایجاد انگیزه به پژوهش در دانشجویان

رحمت‌الله خسروی^۱

منصوره اله کافی‌زاده^۲

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه‌ی به کارگیری روش‌های تدریس فعال با ایجاد انگیزه به پژوهش در دانشجویان رشته‌های علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر انجام گرفته است. روش تحقیق از نوع همبستگی و ابزار اندازه‌گیری، پرسشنامه محقق ساخته می‌باشد. حجم جامعه ۲۲۵۱ نفر از دانشجویان رشته‌های علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر کرمان را در بر گرفته که ۳۴۴ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی، به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. نتایج بدست آمده به شرح زیر است:

- در سنجش کلی پاسخگویان اظهار کرده‌اند که، ۵/۴ درصد استادان به میزان خیلی کم، ۷۸/۵ درصد به میزان کم، ۱۵/۴ درصد به میزان زیاد و ۰/۶ درصد به میزان خیلی زیاد از روش‌های تدریس فعال استفاده می‌کنند.
- در سنجش کلی ۲/۶ درصد از پاسخگویان دارای انگیزه به پژوهش به میزان خیلی کم، ۱۹/۲ درصد به میزان کم، ۴۸/۱ درصد به میزان زیاد و ۳۰/۱ درصد به میزان خیلی زیاد می‌باشند.
- بین متغیر به کارگیری روش‌های تدریس فعال با انگیزه دانشجویان به پژوهش رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

---

^۱ دانشگاه تربیت مدرس دانشجوی دکترا دانشگاه تربیت مدرس تهران.

^۲ کارشناس ارشد دانشگاه پیام نور.

- بررسی رابطه بکارگیری روش‌های تدریس فعال با ...
- بین متغیر رشته تحصیلی و انگیزه دانشجویان به پژوهش رابطه‌ی معنی داری وجود دارد. بیشترین انگیزه به پژوهش در رشته‌های حقوق، علوم اجتماعی، علوم تربیتی مشاهده شد.
  - بین متغیر سن، جنس و سال ورودی با انگیزه دانشجویان به پژوهش رابطه‌ی معنی داری وجود ندارد.
  - بین متغیر به کارگیری روش‌های تدریس فعال و رشته‌های مختلف علوم انسانی رابطه‌ی معنی داری وجود دارد. بیشترین میزان به کارگیری روش‌های تدریس فعال در رشته علوم تربیتی مشاهده شد.

کلید واژه‌ها:

روش تدریس فعال، انگیزه به پژوهش، رشته علوم انسانی.

مقدمه:

امروزه یکی از شاخص‌ترین مقولات مورد بحث در آموزش عالی موضوع «آموزش مبتنی بر پژوهش» و برداشت‌های مختلف از نحوه اجرای آن است. فایق آمدن بر فاصله موجود میان حوزه‌های آموزش و پژوهش با رخنه کردن پژوهش در بدنه آموزش عالی و به ویژه در حوزه آموزشی امکانپذیر است. بدون مأنوس کردن دانشجویان به پژوهش در زندگی و فعالیت‌های روزمره، پرورش استعداد‌های خلاق آنها در تولید علم و مشارکت در توسعه کشور ناممکن خواهد بود (انت ویستل^۱، ۲۰۰۲).

شناخت صحیح مبانی نظری حوزه انگیزش و به کارگیری دستورات عملی و کاربردهای عملی آنها پیش نیاز انجام این پژوهش است. در آغاز تاریخ روانشناسی علمی، اکثر روانشناسان می‌کوشیدند تا با توسل به

^۱ Entwistel

مفاهیمی از قبیل بازتاب، غریزه و رفتار نقش‌پذیری به توصیف و تبیین انگیزش، یعنی عامل به وجود آورنده رفتار انسان و حیوان، بپردازند؛ اما دیری نپایید که این طرز فکر مورد انتقاد واقع شد و مفاهیم و نظریات دیگری جای آن را گرفتند (سیف، ۱۳۷۹). به طور کلی رویکردها و نظریه‌های معاصر به انگیزش عبارتند از: رویکرد رفتاری، رویکرد شناختی، رویکرد انسانی و رویکرد اجتماعی- فرهنگی.

رویکرد رفتاری: در این رویکرد، انگیزش به عنوان تقویت قلمداد می‌شود (ایگن^۱ و کاوچک^۲، ۲۰۰۱). بر این اساس فهم انگیزش دانشجو با تحلیل دقیقی از تقویت‌کننده‌های حاضر در کلاس آغاز می‌گردد.

رویکرد شناختی: نظریه پردازان شناختی معتقدند که رفتار به وسیله تفکر ما تعیین می‌شود نه به طور ساده به وسیله پاداش‌ها و تنبیه‌های گذشته رفتار (استیپک، ۲۰۰۲). اکثر نظریه‌های شناختی معاصر، بر ساختارهای ذهنی و سازماندهی تجارب تأکید اساسی دارند. بر اساس این رویکرد، انگیزش حاصل باورهای آموخته شده فرد درباره ارزشمندی فردی، توانایی‌ها و یا قابلیت‌های خود، اهداف، انتظارات فرد برای کسب موفقیت یا شکست و احساسات مثبت و منفی ناشی از فرایند خود ارزشیابی است. به طور کلی نظریه پردازان شناختی بر انگیزش درونی تأکید می‌ورزند.

رویکرد انسان‌گرایی: در این رویکرد، انگیزش به عنوان تلاش افراد برای تحقق بخشیدن توان بالقوه خود تلقی می‌گردد. تعبیر و تفسیرهای انسان‌گرایی از انگیزش، بر منابع درونی انگیزشی نظیر نیاز فرد به خود شکوفایی^۱ و نیاز به خود-تعیینی^۲ تأکید می‌کنند (وولفولک^۳، ۲۰۰۴). طبق این رویکرد برای برانگیختن افراد باید منابع درونی آنها یعنی احساس شایستگی، حرمت خود، استقلال و خود شکوفایی را تقویت کرد. از جمله مفاهیم عمده‌ای که در این رویکرد برای تبیین انگیزش افراد مطرح است، مفهوم نیازها و چگونگی ارضای آنها است. بر این اساس تلاشی که افراد برای ارضاء و تحقق بخشی به نیازهای شخصی از خود نشان می‌دهند مهم‌ترین منبع انگیزشی تلقی می‌شود.

رویکرد اجتماعی - فرهنگی: این رویکرد انگیزش بر مشارکت افراد در اجتماع تأکید دارد. مفهوم «هویت» مفهومی اساسی در این رویکرد محسوب می‌شود. افراد برای حفظ هویت و روابط بین فردی شان با اجتماع، به فعالیت‌هایی روی می‌آورند. در این رویکرد اعتقاد بر این است که افراد از طریق فرایندهای اجتماعی شدن، و مشاهده سایر اعضای اجتماع خود یاد می‌گیرند. بر این اساس اگر دانشجویان برای یادگیری ارزش قائل باشند، آنان برای یادگیری هرچه بیشتر برانگیخته خواهند شد. در این رویکرد انگیزش زائیده هویت، و هویت زائیده مشارکت افراد است. چالش عمده در اینجا اطمینان یافتن از این مسأله است که همه دانشجویان، اعضای مشارکت‌کننده اجتماع باشند (وولفولک، ۲۰۰۴).

بدیهی است که برانگیزاندن و علاقمند ساختن دانشجویان به مطالعه و پژوهش با تمرکز بر یک رویکرد یا نظریه خاص و به کارگیری کاربردهای

¹ Self-actualization

² Self-determination

³ woolfolk

انگیزشی حاصل از آن محقق نمی‌شود، بلکه این مهم نتیجه طراحی الگویی جامع است که در آن تمامی ابعاد و عناصر انگیزش آن هم بر اساس همه رویکردها و نظریه‌های انگیزشی مورد توجه و بررسی قرار گیرد. در این میان روش تدریس معلم بخش مهمی از این الگو را شامل می‌شود. کلیه منابع انگیزشی، تقویت‌کننده‌ها در رویکرد رفتاری، ساختارهای ذهنی در رویکرد شناختی، انگیزش درونی در رویکرد انسان‌گرایی و مشارکت افراد در رویکرد اجتماعی - فرهنگی، همه و همه در تدریس فعال مشهودند. تدریسی که یادگیرندگان در آن فعالانه با معلم و با یکدیگر ارتباط دارند، برای پاسخ دادن به پرسش‌های معلم فکر می‌کنند، برای حل مسائل، تفکر، تحقیق و مطالعه می‌کنند، با یکدیگر و یا به تنهایی دست به آزمایش می‌زنند، سبب ایجاد انگیزه فعالیت و تحقیق در آنان می‌شود. فراگیران از طرف معلم تقویت می‌شوند. تقویت بیرونی، رضایت درونی را سبب می‌شود و به تبع آن انگیزه‌ای مضاعف جهت فعالیت و پژوهش ایجاد خواهد شد. روانشناسان تعلیم و تربیت معتقدند که تدریس فعال می‌تواند ذهن فراگیران را بیدار کند و راه و روش فکر کردن، مطالعه و تحقیق و تفکر منطقی را در آنان تقویت کند. و مهارت‌های زندگی را به آنان آموزش دهد.

عنصر معلم و روش تدریس او، از مهمترین عوامل تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی فراگیران در فرایند تدریس و یادگیری در همه مقاطع است. بنابراین می‌توان گفت مهمترین مجریان در ایجاد انگیزه به پژوهش در دانشگاه‌ها، استادان می‌باشند که از طریق روش تدریس آنها می‌توان به این مهم دست یافت. آن چه یک دانشجو را به معنای واقعی به جوینده دانش تبدیل می‌کند، نوع تدریس استاد است.

تدریس یک فرایند است، فرایندی نظام‌دار و تابع روش و اسلوبی خاص. هدف این فرایند ایجاد یادگیری و استمرار آن در فراگیران است (بهرنگی،

بررسی رابطه بکارگیری روش‌های تدریس فعال با ...

(۱۳۸۴). در واقع، تدریس یک فعالیت است، اما نه هر فعالیتی، بلکه فعالیتی که آگاهانه و بر اساس هدف خاصی انجام می‌گیرد. فعالیتی که بر پایه وضع شناختی شاگردان انجام پذیرد و موجب تغییر آنان شود.

نکته مهم در یک فرآیند تدریس، این است که معلم مشخص کند چه باید یاد گرفته شود، تا بر اساس آن محتوای آموزشی و فعالیت‌های متناسب با درک و فهم شاگردان فراهم گردد. در واقع توجه به سه نکته در جریان تدریس لازم و ضروری است:

- تدریس باید هدف داشته باشد.

- روش تدریس باید متناسب با هدف و مقصود باشد، یعنی بیان کننده‌ی آن چیزی باشد که قرار است یاد گرفته شود.

- مفاهیم به طریقی ارائه شود یا شرایط تغییر به طریقی فراهم گردد که مطابق فهم و توانایی شاگردان باشد.

می‌توان گفت نقش معلم تدارک دیدن و هماهنگ کردن مواد، تکالیف، موقعیت‌ها، گفتگوها، و کاوش‌هایی است که از یادگیری و استقلال یادگیرندگان حمایت می‌کند (سیف، ۱۳۸۰: ۳۵). بنابراین، معلم باید توجه داشته باشد که طراحی سنجیده و آگاهانه فعالیت‌های مربوط به تدریس، برداشتن نخستین گام به سوی تدریس مبتنی بر هدف و مقصود خواهد بود. این نوع تدریس که در آن فراگیران درگیر فعالیت‌های ذهنی و یا فیزیکی هستند اصطلاحاً به تدریس فعال معروف می‌باشد. در واقع روش‌های تدریس فعال، معلم و فراگیران را به نحو مطلوب فعال می‌کند و یاددهی - یادگیری با ارتباط دو سویه اتفاق می‌افتد. در این روش‌ها مطالب و مفاهیم با فعالیت معلم، و فعالیت و پژوهش فراگیر کشف می‌شود (احمدی، ۱۳۸۰). پرسش و پاسخ در کلاس، مشارکت فعالانه در فعالیت‌های گروهی و بحث‌های جمعی و سایر روش‌هایی که در آن فراگیران از لحاظ ذهنی و یا جسمی فعال هستند، همگی از عوامل مهم تقویت انگیزه و

اشتیاق به مطالعه و تحقیق محسوب می شوند. با بازخوردگیری مناسب از معلم بر میزان عزت نفس و حفظ هویت فراگیران افزوده می شود و نهایتاً انگیزه آنان به فعالیت و پژوهش تقویت می شود.

بدین ترتیب، آموزش مبتنی بر پژوهش از خط مشی های نوین آموزشی است که در سال های اخیر به یکی از اولویت های مطالعاتی و پژوهشی تبدیل شده، لیکن تا به حال پژوهش های اندکی را به خود اختصاص داده است. در پرتو انجام این تحقیق، رابطه انجام تدریس فعال با ایجاد انگیزه به پژوهش در دانشجویان مشخص خواهد گردید. از طرف دیگر میزان استفاده از روش های تدریس فعال تعیین شده، و همچنین میزان علاقه و انگیزه دانشجویان به پژوهش سنجیده خواهد شد. و در نهایت راه برای تقویت و بهبود تدریس در مواردی که ضعف در آنها مشاهده می شود هموار خواهد شد و در مجموع برنامه ریزی جهت سوق دادن استادان برای بکارگیری روش های تدریس فعال آسان تر خواهد گردید.

مهری نژاد (۱۳۸۴)، اثر بخشی سه شیوه تدریس را در پرورش روحیه پژوهشگری مورد مطالعه قرار داد است. در تحقیق وی، سه شیوه تدریس عبارت بودند از: تدریس به شیوه سنتی، تدریس به شیوه حل مسئله همراه با ارزشیابی براساس شاخص های پژوهشگرانه، و تدریس به شیوه حل مسئله بدون ارزشیابی به وسیله پرسشنامه نگرش نسبت به پژوهش. این پژوهش با روش شبه تجربی با سه کلاس پایه چهارم ابتدایی با ۲۰، ۲۳ و ۲۵ دانش آموز در هر کلاس انجام شده است. تحلیل داده ها نشان داد تدریس به شیوه حل مسئله فارغ از نوع ارزشیابی، در پرورش روحیه پژوهشگری مؤثرتر از روش تدریس سنتی است. همراهی ارزشیابی بر اساس شاخص های پژوهشگرانه در افزایش اثربخشی تدریس به شیوه حل مسئله بر روحیه پژوهشگری دانش آموزان تأثیر معنی داری نداشته است.

رشیدپور (۱۳۸۱) در پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل مؤثر افزایش روحیه پژوهشی در دانش‌آموزان دوره متوسطه استان لرستان» متغیرهای مرتبط و مؤثر بر افزایش روحیه مطالعه و پژوهش دانش‌آموزان را بدین شرح شناسایی نمود: گنجانیدن درس پژوهش در برنامه هفتگی، تبلیغات مناسب برای فرهنگ سازی در امر پژوهش از طریق آموزش و پرورش، برگزاری مسابقات علمی و پژوهشی، تأثیر دادن فعالیت‌های پژوهشی در قبولی کنکور سراسری، در نظر گرفتن نمره برای فعالیت‌های پژوهشی و تأثیر آن در معدل درسی دانش‌آموزان، کاربرست نتایج تحقیقات، تمایل معلمان به امور پژوهشی، اعتقاد دانش‌آموزان به نقش محوری پژوهش در کیفیت آموزش، شرکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی منسجم، آشنایی دانش‌آموزان با مراکز تحقیقاتی، میزان توانایی معلمان در انجام امور پژوهشی، وجود کتابخانه های مجهز و دسترسی دانش‌آموزان به این اماکن، ارتباط مدارس با مراکز دانشگاهی، برگزاری نمایشگاه‌های کتاب در مدارس، اعطای پاداش‌های مادی به دانش‌آموزان پژوهشگر، تخصیص بودجه و اعتبارات کافی در زمینه پژوهش، دسترسی به آرشیو و مجلات تخصصی، آشنایی دانش‌آموزان در زمینه کاربرد ابزار جدید (رایانه، اینترنت و ...)، میزان مشارکت دادن دانش‌آموزان در امور آموزشی، دیدگاه مدیران نسبت به تحقیق و پژوهش، میزان حمایت مدیران از دانش‌آموزان پژوهشگر، تشکیل گروه‌های پژوهشی در مدرسه برای انجام فعالیت‌های پژوهشی، همکاری میان اولیاء و مربیان مدارس، و میزان تأثیر عادت به مطالعه و تحقیق در خانواده.

مریم صحرا نورد (۱۳۸۱)، در تحقیق خود با عنوان «نقش استفاده از روش‌های فعال تدریس درس علوم تجربی در پرورش روحیه پرسشگری- پژوهش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه چهارم ابتدایی»، آورده است: با توجه به اطلاعات حاصل از عملکرد دانش‌آموزان و نظر مشاهده‌گران بین

روحیه پرسشگری- پژوهش معلمانی که با روش فعال تدریس می‌کنند و دانش‌آموزانی که معلمان آنها با روش غیرفعال تدریس می‌کنند، تفاوت معناداری وجود دارد، یعنی معلمانی که با روش فعال تدریس می‌کنند بیشتر از معلمانی که با روش غیرفعال تدریس می‌کنند روحیه پرسشگری- پژوهش را در دانش‌آموزان پرورش می‌دهند.

فد فلنדרز بر اساس تحقیقاتی که در زمینه کنش متقابل معلم و دانش‌آموزان انجام داده، اعلام می‌کند که آن دسته از معلمانی که با روش غیرمستقیم تدریس می‌کنند کارایی بیشتری نسبت به معلمانی که با روش مستقیم و بر اساس انتقال معلومات تدریس می‌کنند، دارند. وی دلیل این امر را دانش معلم و چگونگی به کارگیری آن، نگرش مثبت معلم به دانش خود و فعال کردن دانش‌آموزان در جریان آموزش و مشارکت دادن آنها در تدریس می‌داند (عالمی، ۱۳۸۱).

سالیوان (۱۹۹۱) در پژوهشی با عنوان «ویژگی‌های مشترک برنامه درسی مبتنی بر فرایند حل مسئله و کاوشگری» گزارش نموده است که برنامه درسی مبتنی بر فرایند حل مسئله و کاوشگری بر موارد ذیل تأکید دارد:

- تأکید بر یادگیری مبتنی بر فرایند حل مسئله.
- تأکید بر فراهم سازی فرصت‌های مناسب یادگیری.
- افزایش مهارت‌های اساسی تفکر.
- رشد و توسعه صفات و ارزش‌های انسانی.
- تربیت یادگیرنده ای مستقل

بیشاب^۱ و بیسچک^۲ (۱۹۹۸) مدل شناختی اجتماعی را برای پیش بینی علاقه به پژوهش به کار بردند. مشارکت کنندگان در این طرح شامل ۱۸۴

¹ Bishop

² Bieschke

بررسی رابطه بکارگیری روش‌های تدریس فعال با ...
دانشجوی دکتری روانشناسی و مشاوره بودند. نتایج تحلیل نشان داد که ه
متغیر برای پیش‌بینی علاقه به پژوهش نقشی اساسی دارند: انتظارات مربوط
به بازدهی پژوهش، باورهای مربوط به کارآمدی شخصی پژوهش، علایق
پژوهشی، علائق هنری و سن.

سؤال‌های تحقیق عبارتند از:

- به کارگیری روش‌های تدریس فعال در کلاس‌های درس رشته‌های علوم
انسانی دانشگاه شهید باهنر به چه میزان است؟

- انگیزه و علاقه دانشجویان رشته‌های علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر نسبت
به پژوهش به چه میزان است؟

- چه رابطه‌ای بین میزان به کارگیری روش‌های تدریس فعال با میزان انگیزه
دانشجویان رشته‌های علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر به پژوهش وجود
دارد؟

- آیا بین رشته تحصیلی دانشجویان گروه علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر و
میزان انگیزه آنان به پژوهش رابطه وجود دارد؟

- آیا بین سال ورودی دانشجویان رشته‌های علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر
و میزان انگیزه آنان به پژوهش رابطه وجود دارد؟

- آیا بین سن دانشجویان رشته‌های علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر و میزان
انگیزه آنان به پژوهش رابطه وجود دارد؟

- آیا بین جنسیت دانشجویان رشته‌های علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر و
میزان انگیزه آنان به پژوهش رابطه وجود دارد؟

- آیا بین میزان بکارگیری روش‌های تدریس فعال در رشته‌های مختلف علوم
انسانی دانشگاه تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

روش:

با توجه به موضوع و هدف تحقیق، از روش همبستگی استفاده شده است. همچنین جامعه آماری پژوهش، کلیه دانشجویان گروه علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر کرمان که در سال ۱۳۸۶ در رشته‌های زبان، کتابداری، حسابداری، علوم تربیتی، ادبیات، اقتصاد، علوم اجتماعی، مدیریت، معارف و حقوق مشغول به تحصیل بودند. تعداد کل آنها ۳۲۵۱ نفر بود. حجم نمونه از طریق فرمول کوکران برابر با ۳۴۴ نفر تعیین گردید.

ابزار اندازه گیری در این تحقیق، پرسشنامه‌ای محقق ساخته است. این پرسشنامه شامل ۴ سؤال مربوط به مشخصات فردی پاسخگو (نام رشته تحصیلی، سال ورودی، سن و جنسیت) و ۱۶ سؤال بسته پاسخ مربوط به میزان انجام تدریس فعال از سوی اساتید و ۱۴ سؤال بسته پاسخ هم مربوط به میزان انگیزه دانشجویان به پژوهش طرح گردیده است.

روش نمره گذاری بدین صورت بوده است: ۳۰ سؤال بسته پاسخ شامل گزینه‌های هرگز، گاهی، غالباً و همیشه که به ترتیب با اعداد ۱، ۲، ۳ و ۴ کدگذاری شده‌اند. برای تعیین روایی پرسشنامه، از قضاوت پنج متخصص گروه علوم تربیتی بهره‌گیری شده است. با توجه به محاسبات انجام شده، میزان روایی پرسشنامه از طریق محاسبه میانگین وزنی با وزن‌های ۱، ۰/۷۵، ۰/۵، ۰/۲۲۵ و ۰، برای شناخت میزان استفاده از روش تدریس فعال ۰/۹۳۸ و روایی برای شناخت میزان انگیزه به پژوهش برابر ۰/۹۵۴ محاسبه شد. برای برآورد ضریب اعتبار پرسشنامه (پایایی) ابتدا پرسشنامه بین ۱۰ نفر از دانشجویان منتخب توزیع شد و بعد از ۱۰ روز برای مرتبه دوم بین همان ۱۰ نفر پرسشنامه توزیع و جمع‌آوری گردید که پس از تجزیه و تحلیل با آزمون همبستگی و اسپیرمن بین نمرات حاصله از دو مرتبه توزیع پرسشنامه، نتیجه

بررسی رابطه بکارگیری روش‌های تدریس فعال با ...
 برای شناخت میزان استفاده از روش‌های تدریس فعال ۰/۹۱۸ و برای شناخت
 میزان انگیزه به پژوهش برابر ۰/۸۵۰ محاسبه شد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از دو روش آمار توصیفی و استنباطی
 استفاده شد. آمار توصیفی تحقیق شامل فراوانی، درصد، و درصد پاسخگو، و
 آمار استنباطی شامل آزمون دو جمله‌ای جهت مشخص نمودن مکان میانه و
 آزمون خی‌دو استقلال جهت بررسی استقلال بین دو متغیر، آزمون‌های
 همبستگی کندال و اسپیرمن و آزمون کروسکال والیس جهت مقایسه توزیع
 K نمونه مستقل که $K > 2$ می‌باشد.

یافته‌ها:

به کارگیری روش‌های تدریس فعال در کلاس‌های درس رشته‌های علوم
 انسانی دانشگاه شهید باهنر به چه میزان است؟ برای پاسخ دادن به این سؤال
 از آزمون دو جمله‌ای استفاده شد. در زیر ابتدا جدول اطلاعات توصیفی ارائه
 شده و سپس جدول آزمون دو جمله‌ای مورد تحلیل قرار گرفته است.

جدول ۱-۱- توزیع فراوانی نظرات پاسخگویان در مورد به کارگیری

روش‌های تدریس فعال

درصد پاسخگو	درصد	فراوانی	به کارگیری روش‌های تدریس فعال
۵/۴	۵/۴	۱۷	خیلی کم
۷۸/۵	۷۸/۵	۲۴۵	کم
۱۵/۴	۱۵/۴	۴۸	زیاد
۰/۶	۰/۶	۲	خیلی زیاد
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۳۱۲	کل
۰/۴۷	انحراف استاندارد = ۰/۴۷	میانه = ۲	میانگین = ۲/۱۱

جدول ۱-۲- آزمون دوجمله‌ای مربوط به روش‌های تدریس فعال

معنی داری	نسبت مورد آزمون	نسبت مشاهده شده	فراوانی	رده	
/۰۰۰	/۰۰۵	۰/۸۴	۲۶۲	$\leq 2/5$	گروه ۱
		۰/۱۶	۵۰	$> 2/5$	گروه ۲
		۱/۰۰	۳۱۲		کل
به کارگیری روش‌های تدریس فعال					

با توجه به این که سطح معنی داری آزمون کمتر از $0/05$ به دست آمد، بنابراین نسبت مشاهده شده در دو گروه برابر با نسبت مورد آزمون نمی‌باشد، یعنی میانه توزیع برابر با $2/5$ (متوسط) نمی‌باشد و با توجه به ستون نسبت مشاهده شده می‌توان گفت که میزان به کارگیری روش‌های تدریس فعال به میزان معنی داری کمتر از متوسط قرار دارد.

میزان انگیزه و علاقه دانشجویان رشته‌های علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر نسبت به پژوهش به چه میزان است؟ برای پاسخ دادن به این سؤال از آزمون دوجمله‌ای استفاده شد. در زیر ابتدا جدول اطلاعات توصیفی ارائه شده و سپس جدول آزمون دو جمله‌ای مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

جدول ۱-۲- توزیع فراوانی پاسفگویان به تفکیک میزان انگیزه به پژوهش

انگیزه دانشجویان به پژوهش	فراوانی	درصد	درصد پاسخگو
خیلی کم	۸	۲/۶	۲/۶
کم	۶۰	۱۹/۲	۱۹/۲
زیاد	۱۵۰	۴۸/۱	۴۸/۱
خیلی زیاد	۹۴	۳۰/۱	۳۰/۱
کل	۳۱۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
میانگین = $3/06$	میانه = ۳	انحراف استاندارد = $0/77$	

مدول ۲-۲. آزمون دو جمله ای مربوط به انگیزه دانشجویان به پژوهش

معنی داری	نسبت مورد آزمون	نسبت مشاهده شده	فراوانی	رده	گروه ۱	گروه ۲
.....	۰/۵۰	۰/۲۲	۶۸	$\leq 2/5$	گروه ۱	انگیزه دانشجویان
		۰/۷۸	۲۴۴	$> 2/5$	گروه ۲	به پژوهش
		۱/۰۰	۳۱۲		کل	

با توجه به این که سطح معنی داری آزمون کمتر از ۰/۰۵ به دست آمده، بنابراین نسبت مشاهده شده در دو گروه برابر با نسبت مورد آزمون نمی‌باشد، یعنی میانه توزیع برابر با ۲/۵ (متوسط) نمی‌باشد، همچنین با توجه به ستون نسبت مشاهده شده می‌توان گفت که میزان انگیزه دانشجویان به پژوهش به طور معنی داری بالاتر از متوسط قرار دارد.

چه رابطه‌ای بین میزان بکارگیری روش‌های تدریس فعال با میزان انگیزه دانشجویان به پژوهش وجود دارد؟ برای پاسخ دادن به این سؤال از آزمون خی - دو (استقلال) و آزمون همبستگی کندال و اسپیرمن استفاده شد که نتایج آن به شرح زیر ارائه می‌شود:

جدول ۳-۱- بررسی وجود استقلال بین به کارگیری روشهای تدریس

فعال و انگیزه دانشجویان به پژوهش

انگیزه دانشجویان به پژوهش							
کل	خیلی زیاد	زیاد	خیلی کم و کم				
۱۷	۳	۴	۱۰	مشاهده شده	خیلی کم	به کارگیری روشهای تدریس فعال	
۱۷/۰	۵/۱	۸/۲	۳/۷	مورد انتظار	کم		
۲۴۵	۷۳	۱۲۱	۵۱	مشاهده شده	کم		
۲۴۵/۰	۷۳/۸	۱۱۷/۸	۵۳/۴	مورد انتظار	زیاد		
۵۰	۱۸	۲۵	۷	مشاهده شده	خیلی زیاد		
۵۰/۰	۱۵/۱	۲۴/۰	۱۰/۹	مورد انتظار	کل		
۳۱۲	۹۴	۱۵۰	۶۸	مشاهده شده			
معنی داری = ۰/۰۰۳				درجه آزادی = ۴			خی - دو = ۱۵/۹۱۳

با توجه به این که سطح معنی داری آزمون برابر با ۰/۰۰۳ (کمتر از ۰/۰۵) به دست آمده، بنابراین فرضیه صفر مبنی بر استقلال متغیرهای روشهای تدریس فعال و انگیزه دانشجویان به پژوهش رد می شود. این بدان معناست که دو متغیر فوق از یکدیگر مستقل نیستند.

جدول ۳-۲- بررسی رابطه بین به کارگیری روشهای تدریس فعال

و انگیزه دانشجویان به پژوهش

انگیزه دانشجویان به پژوهش				
فراوانی	معنی داری	همبستگی		
۳۱۲	۰/۰۰۹	۰/۱۳۷	کنندال	به کارگیری روشهای تدریس فعال
۳۱۲	۰/۰۰۹	۰/۱۴۹	اسپیرمن	

نتایج جدول فوق نشان می دهد که بین دو متغیر فوق رابطه‌ی معنی داری وجود دارد. این بدان معناست که هرچه به کارگیری روشهای تدریس فعال بیشتر شود میزان انگیزه دانشجویان به پژوهش نیز بیشتر خواهد شد.

بررسی رابطه بکارگیری روش‌های تدریس فعال با ...

آیا بین رشته تحصیلی دانشجویان گروه علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر و میزان انگیزه آنان به پژوهش رابطه‌ای وجود دارد؟ برای پاسخ دادن به این سؤال از آزمون خی - دو (استقلال) استفاده شد که نتایج آن به شرح زیر ارائه می‌شود:

جدول ۴- بررسی استقلال بین انگیزه دانشجویان به پژوهش و رشته تحصیلی آنان

انگیزه دانشجویان به پژوهش				مشاهده شده	مورد انتظار	رشته
کل	خیلی زیاد	زیاد	خیلی کم و کم			
۳۰	۵	۲۱	۴	مشاهده شده	مورد انتظار	زبان
۳۰/۰	۹/۵	۱۴/۳	۶/۲	مشاهده شده	مورد انتظار	
۲۸	۹	۱۶	۳	مشاهده شده	مورد انتظار	کتابداری
۲۸/۰	۸/۹	۱۳/۴	۵/۷	مشاهده شده	مورد انتظار	
۳۳	۹	۱۱	۱۳	مشاهده شده	مورد انتظار	حسابداری
۳۳/۰	۱۰/۵	۱۵/۸	۶/۸	مشاهده شده	مورد انتظار	
۴۴	۱۶	۲۲	۶	مشاهده شده	مورد انتظار	علوم تربیتی و روانشناسی
۴۴/۰	۱۴/۰	۲۱/۰	۹/۰	مشاهده شده	مورد انتظار	
۲۹	۸	۱۴	۷	مشاهده شده	مورد انتظار	ادبیات
۲۹/۰	۹/۲	۱۳/۸	۵/۹	مشاهده شده	مورد انتظار	
۳۰	۳	۲۴	۳	مشاهده شده	مورد انتظار	اقتصاد
۳۰/۰	۹/۵	۱۴/۳	۶/۲	مشاهده شده	مورد انتظار	
۳۰	۱۵	۱۰	۵	مشاهده شده	مورد انتظار	علوم اجتماعی
۳۰/۰	۹/۵	۱۴/۳	۶/۲	مشاهده شده	مورد انتظار	
۳۱	۱۰	۱۲	۹	مشاهده شده	مورد انتظار	مدیریت
۳۱/۰	۹/۸	۱۴/۸	۶/۴	مشاهده شده	مورد انتظار	
۲۷	۸	۱۳	۶	مشاهده شده	مورد انتظار	معارف
۲۷/۰	۸/۶	۱۲/۹	۵/۵	مشاهده شده	مورد انتظار	
۳۰	۱۶	۶	۸	مشاهده شده	مورد انتظار	حقوق
۳۰/۰	۹/۵	۱۴/۳	۶/۲	مشاهده شده	مورد انتظار	
۳۱۲	۹۹	۱۴۹	۶۴	مشاهده شده	مورد انتظار	کل
معنی داری = ۰/۰۰۰				درجه آزادی = ۱۸		خی - دو = ۴۵/۷۲۲

با توجه به این که سطح معنی‌داری آزمون برابر با ۰/۰۰۰ (کمتر از ۰/۰۵) به دست آمده بنابراین فرضیه صفر رد می‌شود و این بدان معناست که انگیزه به پژوهش از رشته تحصیلی مستقل نیست و این دو متغیر با یکدیگر رابطه دارند. همچنین اطلاعات جدول فوق نشان می‌دهد بیشترین انگیزه به پژوهش در رشته های حقوق، علوم اجتماعی و علوم تربیتی می‌باشد و بقیه رشته‌ها در این مقوله تقریباً یکسان‌اند.

آیا بین سال ورودی دانشجویان و میزان انگیزه آنان به پژوهش رابطه وجود دارد؟ برای پاسخ دادن به این سؤال از آزمون خی - دو (استقلال) استفاده شد که نتایج آن به شرح زیر ارائه می‌شود:

جدول ۵- بررسی استقلال بین انگیزه دانشجویان به

پژوهش و سال ورود آنان به دانشگاه

انگیزه دانشجویان به پژوهش				مشاهده شده	۸۱	ورودی
کل	خیلی زیاد	زیاد	خیلی کم و کم			
۲	۱	۱	۰	مورد انتظار	۰/۴	
۲۳	۷	۶	۱۰	مشاهده شده	۱/۰	
۲۳/۰	۷/۰	۱۱/۰	۵/۰	مورد انتظار	۵/۰	
۶۲	۱۷	۲۸	۱۷	مشاهده شده	۱۲/۶	
۶۲/۰	۱۸/۸	۲۹/۶	۱۳/۶	مورد انتظار	۱۳/۶	
۱۲۴	۳۹	۶۸	۱۷	مشاهده شده	۲۷/۲	
۱۲۴/۰	۳۷/۶	۵۹/۲	۲۷/۲	مورد انتظار	۲۷/۲	
۹۹	۳۰	۴۵	۲۴	مشاهده شده	۴۷/۳	
۹۹/۰	۳۰/۰	۴۷/۳	۲۱/۷	مورد انتظار	۴۷/۳	
۳۱۰	۹۴	۱۴۸	۶۸	مشاهده شده	۱۴/۴۶۴	
معنی داری = ۰/۰۷۰				درجه آزادی = ۸		خی - دو = ۱۴/۴۶۴

بررسی رابطه بکارگیری روش‌های تدریس فعال با ...

با توجه به این که معنی‌داری آزمون برابر با $0/070$ (بیشتر از $0/05$) به دست آمده بنابراین فرضیه صفر را نمی‌توان رد نمود و این بدان معناست که انگیزه به پژوهش مستقل از سال ورود به دانشگاه است و این دو متغیر با یکدیگر رابطه ندارند.

آیا بین سن دانشجویان و میزان انگیزه آنان به پژوهش رابطه‌ای وجود دارد؟ برای پاسخ به این سؤال از آزمون همبستگی کندال و اسپیرمن استفاده شد که نتایج آن به شرح ذیل می‌باشد:

جدول ۶- بررسی استقلال بین انگیزه دانشجویان به پژوهش و سن آنان

سن			کندال	انگیزه دانشجویان به پژوهش
فراوانی	معنی‌داری	همبستگی		
۳۱۱	$0/368$	$0/043$	کندال	انگیزه دانشجویان به پژوهش
۳۱۱	$0/388$	$0/049$	اسپیرمن	

با توجه به این که سطح معنی‌داری آزمون‌های کندال و اسپیرمن به ترتیب برابر با $0/368$ و $0/388$ (بیشتر از $0/05$) به دست آمده، بنابراین فرضیه صفر را نمی‌توان رد نمود و این بدان معناست که انگیزه به پژوهش با سن دانشجویان رابطه ندارد

آیا بین جنسیت دانشجویان و میزان انگیزه به پژوهش رابطه‌ای وجود دارد؟

برای پاسخگویی به این سؤال از آزمون خی دو استقلال استفاده شد که در ادامه به شرح نتایج آن پرداخته می‌شود:

جدول ۷- بررسی استقلال بین انگیزه دانشجویان به پژوهش و جنسیت آنان

انگیزه دانشجویان به پژوهش						
خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	کل		
۲	۱۰	۳۵	۲۵	۷۲	مشاهده شده	مرد
۱/۹	۱۳/۷	۳۴/۶	۲۱/۸	۷۲/۰	مورد انتظار	
۶	۴۹	۱۱۴	۶۹	۲۳۸	مشاهده شده	زن
۶/۱	۴۵/۳	۱۱۴/۴	۷۲/۲	۲۳۸/۰	مورد انتظار	
۸	۵۹	۱۴۹	۹۴	۳۱۰	مشاهده شده	کل
خی - دو = ۱/۹۲۲		درجه آزادی = ۳		معنی داری = ۰/۵۸۹		

با توجه به این که سطح معنی داری آزمون برابر با ۰/۵۸۹ (بیشتر از ۰/۰۵) به دست آمده بنابراین فرضیه صفر را نمی توان رد نمود و این بدان معناست که انگیزه به پژوهش از جنسیت مستقل است و این دو متغیر با یکدیگر رابطه ندارند.

آیا بین میزان استفاده از روش های تدریس فعال در رشته های تحصیلی مختلف گروه علوم انسانی دانشگاه رابطه ای وجود دارد؟ برای پاسخگویی به این سؤال از آزمون خی دو استقلال استفاده شد که در زیر نتایج آن شرح داده می شود:

جدول ۸- بررسی استقلال بین به کارگیری روش‌های تدریس

فعال و رشته های تحصیلی

میانگین رتبه‌ها	فراوانی	رشته	به کارگیری روش‌های تدریس فعال
۱۵۹/۵۳	۳۰	زبان	
۱۶۰/۹۳	۲۸	کتابداری	
۱۳۶/۹۷	۳۳	حسابداری	
۱۷۷/۵۵	۴۴	علوم تربیتی و روانشناسی	
۱۶۷/۱۹	۲۹	ادبیات	
۱۵۱/۸۳	۳۰	اقتصاد	
۱۶۹/۳۰	۳۰	علوم اجتماعی	
۱۱۵/۱۵	۳۱	مدیریت	
۱۵۶/۲۸	۲۷	معارف	
۱۶۴/۴۲	۳۰	حقوق	
	۳۱۲	کل	
معنی داری = ۰/۰۰۶	درجه آزادی = ۹	خی - دو = ۲۳/۲۰۴	

با توجه به این که سطح معنی‌داری آزمون برابر با ۰/۰۰۶ (کمتر از ۰/۰۵) به دست آمده، بنابراین فرضیه صفر رد می‌شود و این بدان معناست که به کارگیری روش‌های تدریس فعال از رشته تحصیلی مستقل نیست و این دو متغیر با یکدیگر رابطه دارند. همچنین اطلاعات جدول نشان می‌دهد که میزان استفاده از روش‌های تدریس فعال در بین رشته‌های تحصیلی مختلف تفاوت معناداری باهم دارند. در رشته علوم تربیتی بیشترین میزان به کارگیری روش‌های تدریس فعال دیده می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری:

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌ها مشاهده شد که اکثریت پاسخگویان معتقدند که تدریس فعال به میزان کم انجام می‌شود. چندین عوامل می‌تواند در این مسئله دخیل باشد. نا آشنایی و عدم نگرش کافی نزد استادان از اهمیت و ضرورت انجام تدریس فعال یکی از این عوامل می‌باشد. جمع‌کنندگی از دانشجویان امروز، معلمان و استادان آینده هستند. بیشتر رشته‌های تحصیلی دانشگاهی به سمت تخصصی شدن و پیشرفت کردن در جزئیات پیش می‌روند و کمتر به سمت مباحث نحوه آموزش دروس می‌پردازند. اساتید علی‌رغم داشتن انبوهی از معلومات و اطلاعات در رابطه با رشته تخصصی شان، به لحاظ نداشتن مهارت کافی در امر تدریس، متأسفانه قادر نیستند مطالب درسی را به گونه‌ای ارائه دهند که یادگیری عمیق را در دانشجویان ایجاد کند. همچنین تعداد زیاد دانشجویان - که هر سال هم به این تعداد افزوده می‌شود - و حجم زیاد سرفصل‌های معرفی شده به استادان جهت تدریس آنها، با توجه به محدودیت زمان در نظر گرفته شده، از عوامل کاهش به کارگیری تدریس فعال به حساب می‌آیند. دیگر این که تأکید افراطی بر امتحانات و ارزشیابی‌های تراکمی و نتیجه‌مدار، کم‌توجهی به ارزشیابی‌های تکوینی و فرایندی، ارائه بازخوردهای ناکافی و ناقص در مورد یادگیری فراگیران، و عدم همسویی آیین نامه امتحانات با روشهای تعاملی و فعال تدریس از جمله موانع و مشکلاتی است که می‌تواند به کارگیری روشهای فعال تدریس را تحت شعاع قرار دهد. و این نتیجه با نتایج تحقیق صفدری (۱۳۸۳) مطابقت دارد.

طبق تجزیه و تحلیل‌های آماری مشخص رشد قریب به نیمی از دانشجویان انگیزه زیادی به انجام فعالیت‌های پژوهشی دارند. به جستجوگری جوان‌ها بارها در متون دینی ما اشاره شده است چنان که حضرت علی (ع) می‌فرمایند: «ای جوان اگر نفس تو از پذیرش روش گذشتگان موفق خود سر

بررسی رابطه بکارگیری روش‌های تدریس فعال با ...

باز می‌زند و آن چه آنان یافته‌اند، نمی‌پسندد پس جستجوی خویش را برای فهم و علم قرار بده نه برای شبهات و چنگ زدن به دشمنی‌ها» (نهج البلاغه، نامه ۳۱).

همچنین بر اساس نظریه روانشناسان، انسان در سنین جوانی دارای روحیه جستجوگری است. وجود این نوع روحیه سبب می‌شود که کمتر مطالبی را بدون هیچ گونه چون و چرایی بپذیرد. از آن جا که اکثریت دانشجویان در سنین جوانی هستند و انگیزه لازم را جهت پژوهشگری دارند، بهترین زمان برای پرورش این روحیه و کسب مهارت در تحقیق به حساب می‌آید (کجیاف و همایی، ۱۳۸۳).

در این تحقیق مشاهده شد که بین به کارگیری روش تدریس فعال و ایجاد انگیزه به پژوهش رابطه معناداری وجود دارد و هر چه به کارگیری روش تدریس فعال بیشتر شود انگیزه دانشجویان به پژوهش بیشتر می‌شود. بدیهی است انجام هر نوع فعالیتی مستلزم داشتن انگیزه لازم است. نوع تدریس معلم می‌تواند شاگردان را به افرادی منفعل که فقط دریافت کننده و حافظ اطلاعات هستند، تبدیل کند و یا اینکه آنان را به افرادی فعال و پژوهشگر تبدیل کند که خود به دنبال جستجوی صحت و سقم مطالب می‌روند، قوانین را کشف می‌کنند، مسائل مختلف را حل کرده و به دنبال یادگیری بیشتر هستند (صحرانورد، ۱۳۸۱).

یکی از دلایل عمده برای انجام تدریس فعال توسط اساتید، داشتن نگرش کافی در مورد روش‌های تدریس است. نگرش ارزیابی یا برآوردی است که یک فرد به صورت مطلوب یا نامطلوب درباره‌ی شیء، فرد یا رویداد خاص دارد و نوعی بازتاب از شیوه احساس فرد نسبت به یک چیز یا موضوع است. بر اساس تحقیقات به عمل آمده نگرش بر نوع رفتار انسان اثر می‌گذارد و هر قدر نوع نگرش دقیق‌تر باشد به نظر می‌رسد می‌توان رابطه‌ی آن را با رفتار، به

شکل دقیقی تعیین کرد. بدین ترتیب تغییر رفتار ظاهراً نمی‌تواند بدون تغییر در نگرش پیش آید (آرمند، ۱۳۷۰). در واقع لازمه داشتن نگرش کافی و مطلوب در موضوعی، برخورداری از دانش و آگاهی لازم در آن موضوع است. قطعاً اساتیدی که خود در رشته‌های تعلیم و تربیت و روانشناسی و سایر رشته‌های مرتبط تحصیل کرده‌اند و در همان رشته‌ها مشغول به تدریس می‌باشند از آگاهی بیشتر و نگرش بهتری در مورد روش‌های تدریس فعال و محاسن استفاده از این روش‌ها برخوردار می‌باشند. بنابراین با توجه به استدلال مذکور، چرایی انجام بیشتر تدریس فعال در گروه علوم تربیتی نسبت به سایر گروه‌ها مشخص می‌شود و تأیید این نتیجه با نتایج تحقیق پرتوی (۱۳۸۶) مطابقت دارد.

یافته‌های تحقیق حاضر نشان می‌دهد که بیشترین میزان انگیزه به پژوهش در رشته‌های تحصیلی حقوق، علوم اجتماعی و علوم تربیتی دیده می‌شود. محقق احتمال می‌دهد در رشته‌های فوق به دلیل این که محتوای درسی آنها به گونه‌ای است که انطباق زیادی با اصل پژوهش دارد، و دروسی که مستقیم و غیر مستقیم دانشجویان را به سمت و سوی تحقیق و پژوهش هدایت می‌کند، لزوماً بنیان تحقیق و پژوهش‌های اجتماعی و تربیتی را تشکیل می‌دهد. این خصوصیت (پژوهشگری) در بین دانشجویان حقوق به لحاظ ویژگی منابع حقوقی و اسنادهای لازم برای رسیدن به پاسخ فرضیات خود به منظور دستیابی به احکام نهایی، ضرورت یک تحقیق دقیق حقوقی را ایجاب می‌کند. آن چه یک پژوهشگر علم حقوق بایستی از لا به لای منابع متعدد دریابد پژوهش و تحلیل قوانین است، به گونه‌ای که با مستندات حقوقی موجود بتواند قضاوت درستی ارائه نماید. همچنین احتمال می‌رود با توجه به این که دانشجویان در حال تحصیل رشته حقوق دانشگاه شهید باهنر در مقطع کارشناسی ارشد پذیرفته می‌شوند، نسبت به سایر دانشجویان از مطالعه و

بررسی رابطه بکارگیری روش‌های تدریس فعال با ...

یادگیری عمیق‌تری برخوردار بوده‌اند و دارای انگیزه اولیه قویتری در انجام فعالیت‌های علمی و پژوهشی هستند. به همین سان دانشجویان علوم اجتماعی برای آن که بتواند تحلیل واقع بینانه‌ای از جامعه و ساز و کارها و رفتارهای اجتماعی داشته باشد، لزوماً پژوهش جزء لاینفک و اساسی بررسی‌های جامع‌نگرانه آنهاست. در واقع آنها در تمام ابعاد بررسی جامعه شناختی نظیر رفتارشناسی، مردم‌شناسی، آسیب‌شناسی اجتماعی و تعاملات انسانی مختلف به پژوهش نیازمندند. بر این اساس، تنظیم نمره گذاری دروس آنها به گونه‌ای است که تحقیق و پژوهش بخشی از نمره نهایی آن درس را تشکیل می‌دهد و لاجرم باید برای گذراندن هر درس، پژوهش مربوط به آن درس را انجام دهند. همچنین نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد که دانشجویان علوم تربیتی نیز نسبت به سایر رشته‌های علوم انسانی از انگیزه بالاتری به امر پژوهش برخوردارند. می‌توان گفت مهمترین عناصر اثرگذار بر این موضوع نحوه تدریس اساتید این رشته که برگرفته از آگاهی و دانش کافی در خصوص اجرای تدریس فعال است از یک سو، و نوع محتوای دروس این رشته از سوی دیگر می‌باشد. چالش انگیز بودن محتوای برخی دروس در بسیاری از مباحث مطرح شده در این رشته، انگیزه بیشتری به امر پژوهش و تحقیق در دانشجویان ایجاد می‌کند. این نتیجه با نتیجه تحقیق شعبانلو (۱۳۸۶) مبنی بر اینکه چالش انگیز بودن محتوا، فرصت فعالیت‌های ذهنی و پژوهشی را در فراگیر بالا می‌برد مطابقت دارد.

مطابق با نظر روانشناسان، به طور کلی انسان علاقمند به جستجو و پژوهش است و این مسئله با جنسیت ارتباطی ندارد. و تأیید این موضوع در تحقیق حاضر با نتیجه تحقیق شمس مورگانی (۱۳۸۰) مطابقت دارد. در این تحقیق انگیزه به پژوهش با سال ورودی دانشجویان نیز رابطه معناداری نداشته است. احتمال می‌رود دلیل این امر به دو نکته بر می‌گردد، اول این که

چون اکثریت نمونه‌های تحقیق با وجود سال‌های ورود متفاوت، در سنین جوانی قرار داشتند، بنابر این سن جوانی اقتضا می‌کند که اشتیاق به پژوهش و جستجو در افراد وجود داشته باشد (هادوی تهرانی، ۱۳۸۲)، و دوم این که تغییر چندانی در بین سال‌های ورود (۸۵-۸۱) در دانش و نگرش استادان نشده است. به عبارتی تمهیدات لازم (تشکیل کارگاههای آموزشی، در اختیار قرار دادن کتب مناسب و ایجاد تصمیماتی جهت ترغیب استادان به گذراندن دوره‌ها و ...) برای انجام این تغییرات بینشی و نگرشی صورت نگرفته است.

کتابنامه:

- احمدی، آمنه. (۱۳۸۰). روش‌های نوین یاددهی - یادگیری در آموزش مفاهیم دینی. کارگاه آموزشی معلمان دوره ابتدایی. سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش - تهران.
- بست، جان. (۱۳۷۴). روشهای تحقیق در علوم تربیتی. ترجمه حسن پاشا شریفی و نرگس طالقانی. تهران: رشد.
- بهرنگی، محمدرضا. (۱۳۸۲). مدیریت آموزشی و آموزشگاهی. تهران: کمال تربیت.
- رشیدپور، علی. (۱۳۸۱). بررسی عوامل مؤثر بر افزایش روحیه پژوهشی در دانش آموزان دوره متوسطه استان لرستان. شورای تحقیقات سازمان آموزش و پرورش استان لرستان.
- سالیوان، ادمونر. (۱۳۶۸): رابطه بین روانشناسی و آموزش. ترجمه علی اکبر میرحسینی. فصلنامه تعلیم و تربیت. سال پنجم. شماره ۲. مسلسل ۱۸: ۱۳۹-۱۳۸
- سیف، علی اکبر. (۱۳۷۸). روانشناسی یادگیری و تدریس. تهران: آگاه.
- سیف، علی اکبر. (۱۳۷۹). روانشناسی پرورشی: روانشناسی یادگیری و آموزش (ویراست نو). تهران: آگاه
- سیف، علی اکبر. (۱۳۸۱). روش‌های اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی. تهران: روان.
- صحرانورد، مریم. (۱۳۸۱). نقش استفاده از روش‌های فعال تدریس درس علوم تجربی در پرورش روحیه پرسشگری - پژوهش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه چهارم ابتدایی. پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی دانشگاه تربیت معلم. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی.

-عالمی، عبدالحسین. (۱۳۸۱). بررسی میزان آشنایی معلمان پایه اول شهرستانها و مناطق استان بوشهر با روشهای تدریس و مفاهیم علمی دروس پایه. نشریه ماهانه چشم انداز فرهنگ. سال ششم. شماره ۴۳.

-مهری نژاد، سید ابوالقاسم. (۱۳۸۴). بررسی راهبردهای ایجاد روحیه پژوهشی در دانش آموزان از طریق برنامه درسی. تهران: وزارت آموزش و پرورش، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی.

- Bishop, R. M., & Bieschke, K. J. (1998). Applying social cognitive theory to interest in research among counseling psychology doctoral students: A path analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 45, 182-187.
- Eggen, P & Kauchak, D. (1999) *Educational Psychology*. Prentice-Hall: New Jersey.
- Entwistle, N (2002) Research-based university teaching: what is it and could there be an agreed basis for it?, *The Psychology of Education Review* 26(2), 3-9; plus peer review (Biggs, Francis, Norton, Rowland, Yorke and Trigwell) and author's response pp10-27.
- Stipek, D. J. (2002). *Motivation to learn: Integrating theory and practice* (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Woolfolk, A.E. (2004). *Educational Psychology* (9th ed.). New York: Person

